Kažu da je V.I.U. Lenjin svoj poznati rad: «Imerijalizam kao naviši stadij kapitalizma» prepisao od poznatog austrijskog ekonomiste R. Hilferdinga «Financijski kpaital, studija o najnovijem ravitku kapitalizma (1910.). Za razliku od austrijanca Lenjin se je svojom knjigom proslavio. Bilo kako bilo, analiza razvoja kapitalizma nije moguća ako se ne prouče i navedeni radovi.

Zašto sam započeo Lenjinom/Hilferdingom?

Kolonijalizam, čiji je najznačajniji predstavnik Velika Britanija, u svojoj suštini znači razvoj komplementarnih djelatnosti u kolonijama u odnosu na maticu zemlju. I same kolonije funkcioniraju u sličnom, ako ne istom, institucionalnom okviru. Tako su nam poznate specifičnosti engleskih, francuskih, španjoslskih, prortugalskih, njemačkih, nizozemskih, itd. kolonija. I danas postoje značajne ekonomske veze kolonija i njihovih matica. Slučaj Rusije i Sibira ne uklapa se u navedeni kontekst jer je ostvarena potpuna integracija u svakom pogledu.

Metropola je putem preferencijalnih povlastica omogućila svojim podancima da eksploatiraju odnosnu koloniju putem dodjeljivanja monopolnih koncesija. Tako naziv «Istočnoindijska kompanija» je nezaobilazna institucija onim ekonomistima koji se bave analizom dominacije i uspjeha Velike Britanije. I ostale su kolonijalne sile imale takve kompanije.

Značajno je napomenuti da eksplatacija kolonija nije bila jeftina za kolonijalne sile. Naprosto je matica zemlja morala voditi brigu o uređenju odnosne kolonije kao produžene vlasti same matice. Otuda su guverneri, sa pravima okrunjenog suverena, često raspolagali značajnim resursima pomoću kojih su organizirali odnosnu koloniju. Stoga ne čudi da je visoko pozicionirano plemstvo dobijalo takve unosne položaje kolonijalnih podkraljeva. O tome su napisane mnogobrojne knjige i snimljeni mnogobrojni filmovi.

Prema tome, metropola je morala platiti, sukladno svome sustavu, sigurnost u odnosnoj koloniji ali i određene povlastice komprador klasi koja se je sudbinski vezala (često bila egzekutor) sa maticom zemljom - metropolom.

Kako su troškovi organizacije kolonije postepeno rasli tako je i spremnost kolonijalnih sila rasla da istim dade kakvu takvu autonomiju. Potom je dolazilo do priznavanja nezavisnosti koju su uspostavljali «revolucionari» ali uvijek sa birokracijom iz kolonijalnih vremena.

Nespremne novonastale države, uz velika očekivanja građana, kretale su se u pravcu razvoja nerazvijenosti (development underdevelopment) – sada na kapital odnosu. Škare cijena primarnih proizvoda (sirovina) i industrijskih proizvoda redovito su bile usmjerene u korist razvijenih na uštrb nerazvijenih. Razvijene su zemlje sada usmjerene na sebe i tek im je marginalni značaj suradnja sa nerazvijenima, posebice, ako im nije osiguran ekstra profit koji se tada naziva nakandom za svekoliki rizik.

Globalizacija znači potpuno preuzimanje procesa reprodukcije od strane multinacionalnih korporacija i razvijenih zemalja (koje ih aktivno podržavaju) a da pri tome vlast u tim zemljama osigurava fiksne troškove funkcioniranja države ne dovodeći u pitanje preferencijalnu korist multinacionalnim korporacijama. Često je dolazak kapital odnosa u svezi s korupcijom

vladajućih slojeva koji tako rasprodaju zemlju u bescjenje. Oni tvrđi malaksavaju zaduživanjem (učinak droge) i dosjpjelim anuitetima koje nisu u stanju otplaćivati.

Mnoge zemlje u tranziciji su krenule prema nerazvijenosti. Tek poneka od njih kao što je to Slovenija i Češka uspjevaju subjektivitetom pokrenuti razvoj i konvergirati razvijenom svijetu. Vjerojatno će se ovom društvu pridružiti još koja zemlja. Koja će to biti ostaje da se vidi.

Hrvatska je kandidat za periferiju što je vidljivo iz visokog inozemnog duga od gotovo 20 milijardi dolara. Ovom valja pridodati gotovo osam milijardi dolara inozemnih ulaganja i više od deset milijardi dolara štednje stanovništva. Danas je cijela Hrvatska zadužena. Država dostiže gornju granicu zaduženosti od gotovo 60%. Privreda je ionako uvijek bila zadužena. Pri tome, valja imati u vidu da je učinkovitiji dio privrede «internacionaliziran»/rasprodan, dok je preostali na rubu preživaljavanja. Stanovništvo koje je uvijek bilo nosilac štednje, kao sektor, također postaje sve zaduženiji. Vjerojatnost naplate dugova ostaje održivo u uvjetima status quoa ali dinamiziranje ekonomskog razvoja i promjena ekonomske politike (što će se nužno dogoditi ukoliko se ne pomirimo sa sudbinom nerazvijenih) stvari se mjenjaju.

Kapital odnos, putem kredita i putem ulaganja, diktiraju kriterije ekonomske politike, ma koliko mi šutjeli o tome. Kapital odnos ne trpi inflaciju i tečajni rizik – i točka.

Devizna priča Hrvatske znači da je potrebno više od dvije i pol milijarde dolara da se servisiraju obveze ino duga, dividende na uloženi kapital, i kamata na štednju stanovnišva. Ovo znači da ćemo prodati sve obiteljsko srebro da bi servisirali dug. Pitanje koje traži odgovor je: što ćemo učiniti poslije? – kada rasprodamo obiteljsko srebro.
Zaključno treba reći da je kolonijalizam bio neuporedivo skuplji za formiranje kapital odnosa i temeljem istog eksplatacije kolonija nego je to slučaj sa nerazvijenim zemljama u uvjetima globaliziranog tržišta. U prvom slučaju vodila se politika ukupnih troškova; u drugom politika marginalnih troškova.

I ne samo to. Danas siromašne i zadužene zemlje ne pripadaju nikome i samo poslušnost održava vladajuće na vlasti. Irak je poznati slučaj. Ali i cijelni niz drugih zemalja nisu imune od te i takve politike.

Zalažem se za dijagnozu koja će pokazati: gdje je Hrvatska danas? Potom slijedi terapija kako bi iz dugogodišnje krize Hrvatska učinila zaokret i krenula u razvoj suvremene, moderne, demokratske, učinkovite ali i socijalno odgovorne zemlje. To je ujedno i kriterij po kojem valja ocjenjivati predizbornu kampanju u Hrvatskoj.